

DOI: 10.33270/03253601.10

УДК 159.944.4-057.36

ЛИТВИН Вікторія*

кандидат юридичних наук, провідний науковий співробітник науково-дослідної лабораторії з проблем управління правоохоронною діяльністю та її психологічного супроводження навчально-наукового інституту післядипломної освіти Національної академії внутрішніх справ

м. Київ, Україна

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-2029-0346>;

ВОЯТ Людмила

кандидат юридичних наук, старший викладач кафедри юридичної психології Національної академії внутрішніх справ

м. Київ, Україна

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-8146-0145>

Чинники професійної деформації поліцейських: від стресу до соціальних наслідків

Анотація. Актуальність змісту статті зумовлена суспільними та відомчими викликами сьогодення стосовно поширення чинників, що детермінують феномен професійної деформації працівників Національної поліції в умовах воєнного стану. У зв'язку із зазначеним важливим завданням постає модифікація механізмів і засобів превенції деформаційних змін в особистості поліцейського. Розглянуто сучасний науковий доробок щодо розуміння суспільних і психологічних умов, які сприяють виникненню негативних тенденцій у професійній поведінці поліцейського в стосунках з населенням під час виконання оперативно-службових завдань. Окреслено завдання, процедуру й методологічне підґрунтя дослідження рівнів деформаційних змін працівників поліції. На підставі статистичного аналізу матеріалів дослідження встановлено, що визначальними особливостями наявності деформаційних змін є професійне виснаження, стереотипність у певних діях і вчинках, певні ознаки агресивності, прагнення уникнути відповідальності за професійні помилки. Загалом категорії працівників поліції не притаманний високий рівень професійної деформації, констатовано наявність середнього рівня особистісних зрушень, зумовленого необхідністю виконання широкого спектру екстремально-професійних дій, які фізично та морально виснажують правоохоронців і викликають надмірний стрес. Дослідження рівня особистісної тривожності поліцейських виявило доволі високу толерантність до нетипових змін у професійній діяльності, проте робота в екстремальних умовах часто викликає переживання і страхи. У поліцейських деформація інколи втілюється у працеголізм і досягаторство або набуває ознак правового нігілізму. Виявлене дає підстави опрацьовувати відповідні психокорекційні підходи з метою профілактики подальшого розвитку негативних особистісних змін.

Ключові слова: професійна деформація; особистість поліцейського; психологічна напруженість; професійна психологічна виснаженість; деформаційні зміни особистості; профілактика та превенція.

Історія статті:

Отримано: 21.04.2025

Переглянуто: 05.05.2025

Прийнято: 23.05.2025

Рекомендоване посилання:

Литвин В., Воят Л. Чинники професійної деформації поліцейських: від стресу до соціальних наслідків. *Юридична психологія*. 2025. № 1 (36). С. 90–97. DOI: 10.33270/03253601.10

*Відповідальний автор

Вступ

Професійна діяльність поліцейських Національної поліції України є екстремальною, небезпечною і такою, що завжди знаходиться під пильним відомчим, позавідомчим та громадським контролем. З часу запровадження режиму воєнного стану така діяльність набула додаткових загроз для життя й здоров'я представників сектору безпеки й оборони у зв'язку з покладанням на них додаткових військових функцій. Зокрема, такими функціями є ті, що пов'язані з несенням служби на блокпостах, здійсненням патрулювання в комендантську годину, виявленню диверсійно-розвідувальних груп, евакуацією населення з прифронтових зон. Екстремальний та загрозливий для життя і здоров'я характер цієї діяльності породжує поглиблену тривожність, сильне душевне хвилювання, емоційне вигорання, що призводить до негативних змін не лише в професійній сфері особистості поліцейського, а й у соціально-особистісній.

Конфліктне спілкування з населенням, допомога в евакуації потерпілих, виявлення правопорушень традиційно кримінального та терористичного спрямування, безпосередня участь у розборі завалів і пошуку постраждалих унаслідок ворожих обстрілів, інші екстремально-професійні дії виснажують фізично та морально правоохоронців, викликають надмірний стрес. За умов постійного напруження та мінімального відпочинку правоохоронець не тільки втрачає мобільність і позитивно орієнтовану мотивацію до роботи, а й відчуває психічні деструктивні зміни та дисгармонію, які можуть бути детерміновані феноменом професійної деформації. Тож постає необхідність у встановленні реального стану професійної деформації серед особового складу поліції, пошуку дієвих механізмів її профілактики та нейтралізації.

Огляд літератури

Чимало теоретиків і практиків спрямовують науковий інтерес на пошук детермінантів появи та розвитку профдеформації професій соціономічного типу, яка гальмує темпи професіоналізації та перешкоджає в реалізації як фахівця. До прикладу, О. Кирбят'єв (2019) пов'язує її виникнення з ключовими аспектами службової діяльності, морально-психологічними перевантаженнями та кримінологічними характеристиками об'єкта такої діяльності. О. С. Лалименко, І. В. Завгородній, В. А. Капустник, І. Бекельманн, В. Ф. Забашта, М. О. Стиценко (2022) доводять, що такі професії, як поліцейський, медик, соціальний працівник, найбільше схильні до емоційного вигорання, яке з плином часу деформує особистісні, професійні риси й навички фахівців.

М. Білова, Г. Коваль, К. Дорошенко (2022) розвиток професійної деформації вбачають у високих вимогах до правоохоронців і роботою в екстремальних умовах, які можуть мати не завжди позитивний результат. Спілкування з різним контингентом громадян у нервовому збудженні також значно емоційно виснажує фахівця. О. Павлишин, О. В. Кравчук, О. Р. Лев (2019) розподіляють причини розвитку в правоохоронця професійної деформації на дві групи – об'єктивні та суб'єктивні. Перша група пов'язана з недосконалою самоорганізацією фахівців; впливом колег, які не дотримуються етичних і моральних норм роботи; помилками в доборі кадрового потенціалу. До іншої групи відносять: відсутність умінь відмежовувати власні інтереси від службових, психологічну нестійкість, погану професійно-психологічну підготовку. З. Кісіль (2021) вбачає першопричину профдеформації в психоемоційній напруженості. Така напруженість пов'язана з частою дезінформацією, необхідністю бути постійно змобілізованим і готовим до несподіваного розвитку подій під час виконання службових обов'язків. Слід зауважити і про певне лімітування волі та свободи поліцейського. У процесі виконання професійних обов'язків він має бути ввічливим, емоційно стійким, емпатійним і не реагувати на провокації. Поліцейський має стримувати власні емоції та обмежуватися у висловлюваннях, передусім якщо це стосується суперечливих і конфліктних (релігійних, політичних) тем. І. Охріменко, О. Марченко, О. Сашуріна, В. Єманов, В. Троб'юк, С. Охріменко (2023) зауважують, що стримування себе в складних умовах провокує перехід інтенсивності напруження за межі корисності. Виникає хронічний стрес, який використовує надмірні енергетичні ресурси й призводить до втомлюваності.

Е. Demou, Н. Hale, К. Hunt (2020) зауважують, що робота в поліції є надзвичайно напруженою, суттєво впливає на фізичне та ментальне здоров'я, професійну діяльність і добробут співробітників. Їх дослідження мало на меті зрозуміти проблеми психічного здоров'я і фактори ризику ускладнень психологічного здоров'я в офіцерів і персоналу поліцейської служби Шотландії (PSoS); а також визначити продуктивні ідеї щодо психотерапевтичних втручань для корекції поведінки цієї категорії фахівців. За результатами дослідження встановлено високий рівень професійного стресу й тривожності, як зараз, так і в минулому, а також про посттравматичний стресовий розлад, тривогу й депресію в царині поліцейських. Науковці поінформували, що основними стресовими факторами визначено ненормований робочий час, значне фізичне та психічне навантаження, корпоративну поліцейську культуру, лідерство й регулярні організаційні зміни.

R. Anders, L. Willemijn-Petignat, C. Rolli-Salathé, A. C. Samson, B. Putois (2022) вважають, що поліцейські майже постійно перебувають у сильних стресових ситуаціях на роботі й мають підвищений ризик розвитку симптомів пост-травматичного стресового розладу (ПТСР) і професійного вигорання (ПВ). За результатами дослідження стратегій подолання поліцейськими стресових ситуацій та визначення домінантних особистісних рис, які можуть діяти як захисні фактори або фактори ризику щодо ПТСР і професійної деформації, науковці намагалися визначити, чи можна окреслити певні профілі поліцейських як такі, що мають високий ризик розвитку психологічного вигорання. Результати дослідження засвідчили, що пом'якшити проблеми психічного здоров'я може скринінг кандидатів на поліцейські посади на особистісні риси, пов'язані з ризиком, й орієнтованість їх на програми психологічної підготовки для розроблення функціональних стратегій подолання.

Аналізуючи наукові праці О. Главацької (2020), присвячені висвітленій темі, перелік першопричин деструктивних змін особистості правоохоронця можна доповнити ситуаційними. Пов'язані вони з професіоналізмом управлінської ланки, яка організовує трудовий процес у підрозділі. У разі неякісного управління поліцейською організацією вектор спрямованості діяльності персоналу буде зміщений або взагалі не визначений, що призведе до дисгармонії та погіршення соціально-психологічного клімату в колективі. Невизначеність у функціональності спричинить хронічну тривожність, емоційні перевантаження і страхи щодо власної компетентності та спроможності працювати в таких умовах. Л. Д. Водянка, Д. А. Суховецька, А. А. Занюк (2022) акцентують на тому, що від ментального здоров'я поліцейських залежить не тільки ефективність їхньої діяльності, а й злагожденість у роботі та соціально-психологічний клімат у колективі.

З метою уповільнення темпів професійної деформації фахівців системи взаємодії «людина–людина» науковці розробляють і впроваджують у практику нові шляхи профілактики та запобігання деформації особистості соціономічного типу. В. Босько (2023) визначає профілактику як цілеспрямований процес використання сукупності психологічних, педагогічних, організаційних, медичних, рекреаційних та інших прийомів і засобів для запобігання або мінімізації негативних наслідків та негативного впливу на здоров'я, життя і діяльність людини. До прикладу, Д. Тінін (2022) розглядав можливість запобігання службовим переміщенням з посади на посаду соціально захищених працівників з наявною професійною деформацією як один із заходів зниження темпів спотворення професійних рис. В. Краснов (2021) розробляв заходи профілактики емоційного вигорання, яке є однією з основних

причин деформованості особистості. О. Сахно (2025) вважає, що важливим складником цього процесу є навички володіння собою, уміння керувати власними негативними емоціями, вчасно їх виявляти. Л. Семененко (2024) аналізує передовий досвід можливостей імплементації передового досвіду в курації емоційного вигорання серед спецслужб. Науковці описують найкращі практики лікування та послаблення симптомів емоційного вигорання, застосовувані в країнах Європи, Великої Британії та США. З огляду на це, питання профілактики професійної деформації поліцейських є одним з основних питань психологічного забезпечення Національної поліції України.

Матеріали та методи

Посилення професійної деформації поліцейських Національної поліції України можна пов'язати з екстремальними й небезпечними ситуаціями та подіями, у яких вони перебувають, виконуючи свої професійні обов'язки. Вчасно реагувати на вияви професійної деформації та мінімізувати її основні детермінанти дасть змогу ефективний та удосконалений механізм професійно-психологічного забезпечення. Для реалізації профілактичної діяльності в процесі психологічного забезпечення постала необхідність у з'ясуванні реального стану поширеності професійної деформації серед поліцейських Національної поліції центральних регіонів України. Основними етапами дослідження стали: окреслення завдань, аналіз наукової літератури, планування дослідження (обрання методологічного інструментарію та групи респондентів), експериментальна частина, математико-статистичний аналіз та інтерпретація отриманих даних.

Для досягнення мети дослідження протягом 2023–2024 років у Національній академії внутрішніх справ було проведено опитування і тестування поліцейських, які проходили короткострокове підвищення кваліфікації. Опитування проводили анонімно за згоди всіх сторін. В умовах стабілізаційних відключень електроенергії опитування проводили з використанням паперових анкет.

Перед початком опитування респондентів було ознайомлено з інструкціями щодо кожної методики й анкети. Крім того, було визначено готовність і бажання респондентів взяти участь у дослідженні.

Теоретичними методами було обрано: метод системно-структурного аналізу (вивчення наукових джерел і попереднього досвіду боротьби з поширенням професійної деформації в царині поліцейських. Проблематика наукової літератури стосувалася: умов службової діяльності поліцейських; особливостей професійно-психологічної підготовки поліцейських; особливостей розвитку професійної деформації в представників соціоно-

мічного типу); методи варіаційної статистики (обчислення та аналіз даних, побудова наочних схем); інтерпретаційний метод (опис причиново-наслідкових зв'язків між чинниками професійної деформації та ступенем їх впливу на особистість). Діагностичний інструментарій охоплював: «Опитувальник професійної деформації В. С. Медведева»; «Шкала тривожності Тейлора (інтерпретація М. Пейсахова)»; авторська анкета встановлення особливостей службової діяльності в період дії воєнного стану (містила десять закритих питань, по три варіанти відповідей на кожне. В анкеті було зазначено інструкцію та інформування щодо можливості надання в певних питаннях уточнювальних відомостей).

Результати й обговорення

Пріоритетними напрямками розвитку МВС, відповідно до Комплексного стратегічного плану реформування органів правопорядку як частини сектору безпеки і оборони України на 2023–2027 роки¹, визнано: соціально-правовий захист персоналу структури МВС, формування безпечного середовища в країні, превенцію злочинності й тероризму, забезпечення прав людини, доступність до якісного надання послуг тощо.

Реалії сьогодення засвідчують, що навіть у період небезпечних загроз поліцейські конкретними діями доводять свою ефективність і корисність. Значна частина поліцейських захищає населення на лінії фронту та залучається до евакуаційних груп, які допомагають громадянам у районах ведення активних бойових дій.

Скрутний для України час виявив прогалини та проблеми в підготовці й роботі поліцейської правоохоронної спільноти, які потребують нагального усунення і термінового розв'язання. Основними з них є: удосконалення законодавчої бази та перегляд системи професійно-психологічного забезпечення, підготовка кадрів до роботи в нетипових й екстремальних умовах, патріотичне виховання майбутніх правоохоронців.

Якісна професійна підготовка спроможна забезпечити правоохоронців знаннями, уміннями й навичками, які дають змогу швидко набути рис професіоналізму та досягти значних успіхів у роботі. Професійно-психологічне супроводження поліцейської діяльності має на меті не тільки сприяти ефективності виконання професійних обов'язків, а й на ранніх стадіях виявляти зміни в особистості правоохоронця та вчасно реагувати на них. Тому одним з основних завдань психологічного супроводження залишається вдосконалення профілактичних заходів превенції

професійної деформації персоналу поліції. Запобігання професійній деформації сприяють психологи відділів психологічного забезпечення, а також керівники поліцейських підрозділів, які безпосередньо працюють з підпорядкованим персоналом і можуть одразу виявляти негативні зміни й тенденції в роботі колективу.

Профілактику професійної деформації здійснюють переважно в декілька етапів: діагностика наявності деформаційних змін, розроблення рекомендацій, тренінгів або психокорекційних програм і безпосередня робота з об'єктом. Крім цього, важливим аспектом профілактики деформації є якісна професійно-психологічна підготовка поліцейських. Зокрема, програма підготовки повинна містити кейси розвитку стресостійкості, менеджменту, менторингу, тактичної роботи, які узгоджуються із сучасними фаховими професіограмами.

Надзвичайно важливо реалізувати низку профілактичних заходів і психологічної підтримки особового складу поліції саме в умовах посиленого варіанту службової діяльності. З метою виконання цього завдання в період 2023–2024 років було проведено дослідження чинників в рівня наявної професійної деформації поліцейських. Аналіз отриманих результатів дав змогу констатувати відсутність у респондентів критичного рівня професійної деформації, хоча виявлено непоодинокі випадки наявності початкового та середнього рівнів цієї деформації. Стосовно конкретних статистичних даних можна стверджувати: в 11 опитаних працівників (22,0 % вибірки) взагалі немає жодних ознак професійної деформації. Із загальної групи визначальними особливостями наявності деформаційних змін виявилися професійне виснаження, стереотипність у певних діях і вчинках, певні ознаки агресивності, прагнення уникнути відповідальності за професійні помилки.

Результати опитування за методикою «Шкала тривожності Тейлора» дала змогу констатувати, що респондентам притаманний рівень тривожності нижчий від середнього (58,0 % опитаних). Ці показники засвідчують, що поліцейським притаманна доволі висока толерантність до нетипових змін у професійній діяльності, проте робота в екстремальних умовах призводить до частих переживань і страхів. За рахунок професіоналізації особистості в поліцейського достатньо сил і навичок для успішної саморегуляції в подоланні тривожних думок, однак тривала робота з високою загрозою для життя може породити феномени фантомного стресу. В уяві поліцейських можуть формуватися несприятливі прогнози, тривожність щодо власної долі. Негативні зміни в особистості поліцейського нерідко викликають патологічну схильність до

¹ Про Комплексний стратегічний план реформування органів правопорядку як частини сектору безпеки і оборони України на 2023–2027 роки: Указ Президента України від 11 трав. 2023 р. № 273/2023. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/273/2023#Text>

надсильних переживань, які пов'язують переважно з невизначеністю майбутнього, нестабільною обстановкою у світі, тривожністю за долю рідних і близьких.

Результати нашого дослідження доповнюють наукові розвідки вчених, які опікуються розв'язанням проблеми виявлення та запобігання професійній деформації. Зокрема, Л. Захаренко (2021) висвітлює науковий погляд щодо психологічної сутності та можливих наслідків професійної деформації поліцейських. Авторський колектив методичних рекомендацій описав декілька рівнів професійної деформації: перший (загально-професійний) рівень вони пов'язують з появою «асоціальної перцепції», коли поліцейські починають упереджено ставитися до інших; другий рівень (спеціальний) науковці пов'язують з появою специфічних для кожної спеціальності виокремлених змін (у слідчих – надмірної підозрливості; у патрульних поліцейських – агресивності тощо); третій рівень (професійно-типологічний) – зумовлений накладенням особистісних особливостей на стиль роботи; четвертий (індивідуальний) – пов'язаний із фактичним зрощенням особистості з професією.

Професійна деформація в системі «людина–право–людина» виявляється переважно у формі правового інфантилізму, нігілізму, негативно-правового радикалізму, спекулятивно-правового популізму. Натомість у поліцейських деформація втілюється у прагматизм і досягаторство. Доволі часто деформація особистості поліцейського набуває ознак правового нігілізму, що призводить до перебирання на себе ролі ментора й вихователя, який усе знає та всіх повчає. Така поведінка правоохоронця спричиняє обурення з боку населення, а тому частими стають конфлікти та сутички. На жаль, ситуація, пов'язана з мобілізаційними заходами в країні, ще більше загострює конфліктні взаємини населення з поліцією. Будь-які зауваження на свою адресу правоохоронці доволі негативно сприймають, що згодом провокує їх на грубості у відповідь. Не кожен громадянин може оцінити внутрішню позицію, погляди й життєві орієнтири правоохоронців.

Така не завжди обґрунтована протидія населення спричиняє дистреси, які виснажують професіонала та призводять до емоційного вигорання. В. Шкраб'юк, Д. І. Білик (2020) вважають, що тривале емоційне напруження також може бути зумовлене низкою особистісних диспозицій поліцейського, зокрема, інтроверсією, реактивністю, авторитаризмом, невдоволеністю власною професією та професійним зростанням. Емоційна виснаженість призводить до зниження особистих досягнень і вчинення помилок у роботі.

Наукова розвідка останніх років дає змогу визначити чинники виникнення професійної деформації поліцейських у період воєнного стану. До основоположних чинників науковці відносять комунікацію з девіантним, передусім делінквентним, контингентом громадян, службове підпорядкування за горизонталлю та вертикаллю, невизначеність службових ситуацій, невідповідний індивідуально-особистісному потенціалу правоохоронця ступінь домагань і завищені сподівання, усталені професійні установки та стереотипи в роботі.

Висновки

Опрацьовані результати авторської анкети встановлення особливостей службової діяльності в період дії воєнного стану дали змогу сформулювати такі висновки:

1) з терміном запровадження режиму воєнного стану службова діяльність поліцейських набула значної загрози для життя і здоров'я поліцейських;

2) з моменту повномасштабного вторгнення агресора рівень довіри населення до поліцейських суттєво зріс;

3) ступінь адаптаційного потенціалу співробітників поліції до нових викликів у професії є на цілком достатньому рівні, проте є і певна кількість правоохоронців, які остаточно не адаптувалися та перебувають на стадії прийняття ситуації, відчувають тривожність, знервованість, побоювання за майбутнє;

4) не весь персонал поліції достатньо обізнаний та підготовлений щодо знань, навичок і психологічних методів подолання стресу;

5) різноманітність службових викликів на місцях подій, а також робота на локаціях терористичних актів (авіаударів, детонації вибухівки) можуть призводити до зниження реактивності й емоційного виснаження, що потребує проведення заходів зі швидкого відновлення емоційного стану;

6) професійна деформація поліцейських є специфічним явищем, яке поступово поглиблюється під тиском службових обов'язків та умов діяльності. Окреслені чинники професійної деформації є предметом їх комплексного вивчення, результати якого є ефективним підґрунтям організації профілактичних заходів запобігання та протидії деформаційним змінам в особистості правоохоронців.

References

- [1] Anders, R., Willemin-Petignat, L., Rolli-Salathé, C., Samson, A.C., & Putois, B. (2022). Profiling police forces against stress: Risk and protective factors for post-traumatic stress disorder and burnout in police officers. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 19(15). DOI: 10.3390/ijerph19159218
- [2] Bilova, M.E., Koval, H.Sh., & Doroshenko, K.Yu. (2022). The psychological phenomenon of professional personality deformation: a theoretical aspect. *Habitus*, 41, 114-118. DOI: 10.32782/2663-5208.2022.41.19
- [3] Bosko, V.I. (2023). *Prevention of emotional burnout in extreme psychologists using methods of self-knowledge and self-help* (Doctoral dissertation, Kharkiv, Ukraine). Retrieved from <http://repositsc.nuczu.edu.ua/handle/123456789/18411>
- [4] Demou, E., Hale, H., & Hunt, K. (2020). Understanding the mental health and wellbeing needs of police officers and staff in Scotland. *Police Practice and Research*, 21(6), 702-716. DOI: 10.1080/15614263.2020.1772782
- [5] Hlavatska, O. (2020). Self Care for Social Workers in Avoiding Burnout. *Social Work and Education*, 7(1), 41-52. DOI: 10.25128/2520-6230.20.1.3
- [6] Khmiliar, O., Krasnov, V., Piankivska, L., Krasnytska, O., & Krotiuk, V. (2021). Manifestations of professional maladaptation and emotional burnout syndrome among internship doctors. *International Journal of Advanced and Applied Sciences*, 8(11), 58-63. DOI: 10.21833/ijaas.2021.11.008
- [7] Kisysl, Z. (2021). Psycho-emotional tension as a determinant of professional deformation of employees of the National Police of Ukraine. *Socio-legal studies*, 3(13), 177-188. DOI: 10.32518/2617-4162-2021-3-177-188
- [8] Kudermina, O.I., Zakharenko, L.M., & Matsibora, D.V. (2021). *Prevention of professional deformation of a police officer in stressful situations during the exercise of official powers*. O.I. Motliakh (Eds.). Kyiv: Nats. akad. vnutr. sprav.
- [9] Kyrbiatiev, O. (2019). Professional deformation of the personality of a law enforcement officer as a reason for improper performance of his duties. *Legal Bulletin*, 4, 204-210. DOI: 10.32837/yuv.v0i4.992
- [10] Lalymenko, O., Zavhorodnii, I., Kapustnyk, V., Boeckelmann, I., Zabashta, F., & Stytsenko, M. (2022). Medical-psychological aspects of professional deformation of personality development among emergency medical staff. *Zaporozhye medical journal*, 24(1), 61-69. DOI: 10.14739/2310-1210.2022.1.239108
- [11] Okhrimenko, I., Marchenko, O., Sashurina, O., Yemanov, V., Trobiuk, V., & Okhrimenko, S. (2023). Peculiarities of Professional Deformation of InstructorOfficers of Higher Educational Institutions *Journal for Educators, Teachers and Trainers*, 14(4). DOI: 10.47750/jett.2023.14.04.014
- [12] Pavlyshyn, O.V., Kravchuk, O.V., & Lev, O.R. (2019). Anthropological and legal dimensions of professional deformation of moral consciousness of employees of the National Police of Ukraine. *Philosophical and methodological problems of law*, 2(18), 71-80. DOI: 10.33270/02191802.71
- [13] Sakhno, O. (2025). Features of emotional burnout of educators. *Image of the Modern Pedagogue*, 3(222), 75-79. DOI: 10.33272/2522-9729-2025-3(222)-75-79
- [14] Semenenko, L., Dobrovolskyi, U., Petrenko, S., Yarmolchuk, M., & Ishchenko, O. (2024). Management and prevention of emotional burnout among members of the armed and special forces. *Social and political factors affecting public health*, 12(S2). DOI: 10.4081/hls.2024.12445
- [15] Shkrabiuk, V.S., & Bilyk, D.I. (2020). Emotional burnout of the personality: psychological analysis of the problem. *Young scientist*, 10(86), 293-296. DOI: 10.32839/2304-5809/2020-10-86-60
- [16] Tinin, D. (2022). Counteraction to mobbing in the labor and professional environment: social security of employees in conditions of professional deformation. *Legal scientific electronic journal*, 10, 314-317. DOI: 10.32782/2524-0374/2022-10/75
- [17] Vodianka, L., Sukhovetska, D., & Zaniuk, A. (2022). The concept of emotional burnout and its prevention. *Investments: practice and experience*, 3, 49-53. DOI: 10.32702/23066814.2022.3.49

Список використаних джерел

- [1] Anders R., Willemin-Petignat L., Rolli-Salathé C., Samson A. C., Putois B. Profiling police forces against stress: Risk and protective factors for post-traumatic stress disorder and burnout in police officers. *International Journal of Environmental Research and Public Health*. 2022. No. 19 (15). DOI: 10.3390/ijerph19159218
- [2] Білова М. Е., Коваль Г. Ш., Дорошенко К. Ю. Психологічний феномен професійної деформації особистості: теоретичний аспект. *Габітус*. 2022. Вип. 41. С. 114–118. DOI: 10.32782/2663-5208.2022.41.19
- [3] Босько В. І. Профілактика емоційного вигорання в екстремальних психологів методами самопізнання і самопомоги : дис. ... д-ра філософії : 053 «Психологія». Харків, 2023. 270 с. URL: <http://repositsc.nuczu.edu.ua/handle/123456789/18411>
- [4] Demou E., Hale H., Hunt K. Understanding the mental health and wellbeing needs of police officers and staff in Scotland. *Police Practice and Research*. 2020. No. 21 (6). P. 702–716. DOI: 10.1080/15614263.2020.1772782
- [5] Hlavatska O. Self Care for Social Workers in Avoiding Burnout. *Social Work and Education*. 2020. No. 7 (1). P. 41–52. DOI: 10.25128/2520-6230.20.1.3
- [6] Khmiliar O., Krasnov V., Piankivska L., Krasnytska O., Krotiuk V. Manifestations of professional maladaptation and emotional burnout syndrome among internship doctors. *International Journal of Advanced and Applied Sciences*. 2021. No. 8 (11). P. 58–63. DOI: 10.21833/ijaas.2021.11.008
- [7] Кісіль З. Психоемоційна напруженість як детермінанта професійної деформації працівників Національної поліції України. *Соціально-правові студії*. 2021. Вип. 3 (13). С. 177–188. DOI: 10.32518/2617-4162-2021-3-177-188
- [8] Кудерміна О. І., Захаренко Л. М., Мацібора Д. В. Попередження професійної деформації поліцейського в умовах стресових ситуацій під час здійснення службових повноважень : метод. рек. / за заг. ред. О. І. Мотляха. Київ : Нац. акад. внутр. справ, 2021. 68 с.
- [9] Кирбят'єв О. Професійна деформація особистості працівника правоохоронного органу як причина неналежного виконання своїх обов'язків. *Юридичний вісник*. 2019. № 4. С. 204–210. DOI: 10.32837/yuv.v0i4.992
- [10] Lalymenko O., Zavhorodnii I., Kapustnyk V., Boeckelmann I., Zabashta F., Stytsenko M. Medical-psychological aspects of professional deformation of personality development among emergency medical staff. *Zaporozhye medical journal*. 2022. Vol. 24. Issue 1. P. 61–69. DOI: 10.14739/2310-1210.2022.1.239108
- [11] Okhrimenko I., Marchenko O., Sashurina O., Yemanov V., Trobiuk V., Okhrimenko S. Peculiarities of Professional Deformation of InstructorOfficers of Higher Educational Institutions *Journal for Educators, Teachers and Trainers*. 2023. Vol. 14 (4). DOI: 10.47750/jett.2023.14.04.014
- [12] Павлишин О. В., Кравчук О. В., Лев О. Р. Антропологічно-правові виміри професійної деформації моральної свідомості працівників Національної поліції України. *Філософські та методологічні проблеми права*. 2019. № 2 (18). С. 71–80. DOI: 10.33270/02191802.71
- [13] Сахно О. В. Особливості емоційного вигорання педагогічних працівників. *Імідж сучасного педагога*. 2025. № 3 (222). С. 75–79. DOI: 10.33272/2522-9729-2025-3(222)-75-79
- [14] Semenenko L., Dobrovolskyi U., Petrenko S., Yarmolchuk M., Ishchenko O. Management and prevention of emotional burnout among members of the armed and special forces. *Social and political factors affecting public health*. 2024. Vol. 12, No. S2. DOI: 10.4081/hls.2024.12445
- [15] Шкраб'юк В. С., Білик Д. І. Емоційне вигорання особистості: психологічний аналіз проблеми. *Молодий вчений*. 2020. № 10 (86). С. 293–296. DOI: 10.32839/2304-5809/2020-10-86-60
- [16] Тінін Д. Протидія мобінгу в трудовому та професійному середовищі: соціальне забезпечення працівників в умовах виникнення професійної деформації. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2022. № 10. С. 314–317. DOI: 10.32782/2524-0374/2022-10/75
- [17] Водянка Л. Д., Суховецька Д. А., Занюк А. А. Поняття емоційного вигорання та його профілактика. *Інвестиції: практика та досвід*. 2022. № 3. С. 49–53. DOI: 10.32702/23066814.2022.3.49

LYTVYN Viktoriia

PhD in Law, Leading Research Fellow of the Laboratory on the Problems of Law Enforcement Management and Its Psychological Support of the Educational and Scientific Institute of Postgraduate Education of the National Academy of Internal Affairs

Kyiv, Ukraine

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-2029-0346>;

VOIAT Liudmyla

PhD in Law, Senior Lecturer of the Department of Legal Psychology of the National Academy of Internal Affairs

Kyiv, Ukraine

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-8146-0145>

Factors of Professional Deformation of Police Officers: from Stress to Social Consequences

Abstract. The relevance of the content of the article is due to the current social and departmental challenges regarding the spread of factors that determine the phenomenon of professional deformation of National Police employees in wartime conditions. In connection with the indicated important task, there is a modification of mechanisms and means of preventing deformational changes in the personality of a police officer. The article reviews the current scientific achievements in understanding the social and psychological conditions that contribute to the emergence of negative trends in the professional behavior of a police officer in relations with the population when solving operational and service tasks. The objectives, procedure and methodological basis for studying the levels of deformational changes in active police officers are outlined. Based on the statistical analysis of the research materials, it was found that the most characteristic features of the presence of deformational changes are professional exhaustion, stereotypy in certain actions and deeds, certain signs of aggressiveness, and the desire to avoid responsibility for professional mistakes. In general, the category of active police officers is not characterized by a high level of professional deformation; an average level of personal changes has been noted, caused by the need to perform a wide range of extreme professional actions that physically and morally exhaust law enforcement officers and cause excessive stress. A study of the level of personal anxiety among police officers revealed a fairly high tolerance for atypical changes in professional activities, but working in extreme situations often causes anxiety and fear. In police officers, the deformation sometimes manifests itself in pronounced workaholism and achievementism, or acquires signs of legal nihilism. The findings allow us to develop appropriate psychocorrectional approaches to prevent the further development of negative personality changes.

Keywords: professional deformation; police officer personality; psychological tension; professional psychological exhaustion; deformational personality changes; prevention and prophylaxis.